

Sygn. akt III AUa 1036/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 marca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Krystian Serzysko
Sędziowie:	SSA Monika Kowalska (spr.) SSA Dariusz Płaczek
Protokolant:	sekr. sądowy Anna Baran

po rozpoznaniu w dniu 15 marca 2018 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **G. P.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w N.**

o podleganie ubezpieczeniom społecznym

na skutek apelacji wnioskodawczynie G. P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 21 kwietnia 2016 r. sygn. akt IV U 1435/15

I. o d d a l a apelację,

II. zasądza od G. P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w N. kwotę 2.400 zł (słownie: dwa tysiące czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt III AUa 1036/16

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N. decyzją z dnia 19 października 2015 r. stwierdził, że G. P. podlega w okresie od lutego 2012 r. do maja 2015 r. obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej oraz ustalił podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia.

Wyrokiem z dnia 21 kwietnia 2016 r. Sąd Okręgowy w Nowym Sączu oddalił odwołanie wniesione od tej decyzji przez G. P..

Sąd Okręgowy uznał za bezsporne, że G. P. prowadzi od dnia 1 lutego 2012 r. działalność gospodarczą pod firmą - (...) Odwołująca uprawniona jest do renty z tytułu niezdolności do pracy od 20 marca 1991 r., a od 1 czerwca 1996 r. została zaliczona do trzeciej grupy inwalidzkiej na stałe. Odwołująca ma również od 1 września 2000 r. prawo do renty rodzinnej na stałe. Renta z tytułu niezdolności do pracy została wstrzymana decyzją ZUS z dnia 22 listopada 2000 r. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o pobieranie świadczenia korzystniejszego – renty rodzinnej po mężu. Odwołująca z dniem 5 grudnia 2006 r. (w uzasadnieniu pomyłkowo wskazano 5 grudnia 2000 r.) osiągnęła wiek emerytalny. G. P. nie zgłosiła się do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych: emerytalnego, rentowych i wypadkowego z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, jak również nie zostały naliczone składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne: emerytalne, rentowe, wypadkowe od podstawy nie niższej niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego na dany rok kalendarzowy. Odwołująca nie posiadała innego tytułu do ubezpieczeń społecznych.

Uwzględniając taki stan faktyczny sprawy, Sąd Okręgowy stwierdził, że występująca w niej kwestia sporna dotyczy tego, czy do odwołującej ma zastosowanie art. 9 ust. 4c ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (w uzasadnieniu mylnie podano ustawę o ubezpieczeniu społecznym rolników) jako do osoby mającej ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, której wypłata została zawieszona w wyniku pobierania świadczenia korzystniejszego, tj. renty rodzinnej. Sąd pierwszej instancji wskazał na treść art. 6 ust. 1 pkt 5 cyt. wyżej ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, zgodnie z którym obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9 tej ustawy, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi. Z kolei według art. 12 ust. 1 cyt. ustawy obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Na mocy art. 13 pkt. 4 tej ustawy obowiązkowo ubezpieczeniom podlegają osoby fizyczne prowadzące działalność pozarolniczą od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności. Zgodnie z art. 8 ust. 6 pkt 1 w/w ustawy za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się osobę, prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych. Sąd Okręgowy zauważył, że jest bezspornym iż G. P. prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą od dnia 1 lutego 2012 r. oraz od dnia 20 marca 1991 r. ma uprawnienia do renty z tytułu niezdolności do pracy, od dnia 1 czerwca 1996 r. została zaliczona do trzeciej grupy inwalidzkiej na stałe, a od 1 września 2010 r. ma prawo do renty rodzinnej, którą pobiera. Natomiast według art. 9 ust. 4c w/w ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych osoby prowadzące pozarolniczą działalność, o której mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1, mające ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym do czasu ustalenia prawa do emerytury. Według ustępu 5 tego przepisu osoby, o których mowa w art. 6, niewymienione w ust. 4 i 4c mające ustalone prawo do emerytury lub renty podlegają dobrowolnie ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym. Sąd pierwszej instancji podniósł, że odwołująca się G. P. należy do grona osób wymienionych w art. 9 ust. 4c w/w ustawy, gdyż posiada status ubezpieczonego, któremu przysługuje prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Nie ma przy tym prawnego znaczenia fakt, że nie pobiera ona tego świadczenia. Według Sądu Okręgowego przepis art. 9 ust. 4c odnosi się do osób mających ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy bez względu na to czy jest ona im wypłacana. W rezultacie art. 9 ust. 5 statuujący możliwość dobrowolnego ubezpieczenia emerytalnego i rentowych, nie dotyczy odwołującej. Mogłaby ona skorzystać z tego przepisu, gdyby miała ustalone prawo wyłącznie do renty rodzinnej, bez zbiegu z prawem do renty z tytułu niezdolności do pracy (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 9 lipca 2013 r. III AUa 98/13). W ocenie Sądu pierwszej instancji do odwołującej się ma zastosowanie przepis art. 9 ust. 4c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jako osoby posiadającej prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy i jednocześnie prowadzącej działalność gospodarczą.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oraz powołanych wyżej przepisów oddalił odwołanie.

Apelację od powyższego wyroku wniosła odwołująca się G. P.. Zaskarżając go w całości, zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj. art. 9 ust. 5 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że dobrowolnemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu mogą podlegać wyłącznie osoby mające ustalone prawo do renty rodzinnej bez zbiegu z prawem do renty z tytułu niezdolności do pracy, podczas gdy osoby pobierające rentę rodzinną i równolegle prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą nie podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym na podstawie art. 9 ust. 4c powołanej ustawy.

Wskazując na taki zarzut apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uchylenie decyzji ZUS z dnia 19 października 2015 r. ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W każdym przypadku wniosła o zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przypisanych za obie instancje. W uzasadnieniu, cytując przepisy art. 6 ust.1pkt 5, art. 12 ust.1 i art. 9 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, podniosła, że w świetle tych przepisów odwołująca się jako osoba prowadząca działalność gospodarczą oraz będąca uprawniona do renty rodzinnej, zgodnie z art. 9 ust. 5 przedmiotowej ustawy podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym dobrowolnie, nie zaś obowiązkowo. Według skarżącej stanowisko takie zostało potwierdzone w wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 11 września 2013 r., sygn. akt III AUa 251/13, zgodnie z którym: „Przepis art. 9 ust. 4c dotyczy wyłącznie osób mających ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, a więc renty z systemu powszechnego (które jednocześnie prowadzą pozarolniczą działalność gospodarczą). Nie zostały nim objęte osoby otrzymujące renty na podstawie przepisów ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin, renty rolnicze, renty socjalne i renty rodzinne”. Twierdzenie zatem Sądu pierwszej instancji, że dobrowolnemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu mogą podlegać wyłącznie osoby mające ustalone prawo do renty rodzinnej bez zbiegu z prawem do renty z tytułu niezdolności do pracy, jest błędne i winno nie zasługiwać na uwzględnienie. Zdaniem apelującej nie ma argumentów przemawiających za tezą, że art. 9 ust. 5 dotyczy tylko prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, nie dotyczy natomiast prawa do renty rodzinnej. Takiego rozróżnienia w tym przepisie nie sposób się doszukać. Oznacza to, że dotyczy on osób mających ustalone prawo do jakiegokolwiek renty (w tym renty rodzinnej), a nie tylko do renty z tytułu niezdolności do pracy. Powyższe winno prowadzić do uwzględnienia apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna. Wbrew bowiem odmiennemu stanowisku skarżącej, Sąd pierwszej instancji prawidłowo zastosował przepisy prawa materialnego do ustalonego w sprawie stanu faktycznego, który był zresztą bezsporny.

Przypomnienia wymaga, że apelująca już od 20 marca 1991 r. ma ustalone prawo do renty, od 1 czerwca 1996 r. do stałej renty z tytułu inwalidztwa III grupy, która na podstawie art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i o ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. Nr 100, poz. 461), od dnia 1 września 1997 r. stała się z mocy prawa rentą z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Wyplata tego świadczenia została wstrzymana przez organ rentowy decyzją z dnia 22 listopada 2000 r., na podstawie art. 98 ust. 1 w zw. z art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jedn. tekst: Dz. U. z 2017 r. poz. 1383) ze względu na przyznanie skarżącej, na jej wniosek prawa do renty rodzinnej od dnia 1 września 2000 r., którą skarżąca pobierała w spornym okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, to jest w okresie od lutego 2012 r. r. do maja 2015 r. Powszechny wiek emerytalny skarżąca osiągnęła 5 grudnia 2006 r. i pozostaje poza sporem, że do maja 2015 r. nie złożyła wniosku o emeryturę.

Wskazać należy, że do dnia 31 grudnia 2007 r. wszyscy renciści wykonujący pozarolniczą działalność gospodarczą podlegali dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Określał to art. 9 ust. 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jedn. tekst: Dz. U. z 2017 r. poz. 1778 ze zm.) Na podstawie art. 2 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 169, poz. 1412), do art. 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych został dodany - z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 2008 r. - ust. 4c w brzmieniu: osoby prowadzące pozarolniczą działalność, o której mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1, mające ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym do czasu ustalenia

prawa do emerytury. Konsekwencją wprowadzenia tego przepisu było to, że od dnia 1 stycznia 2008 r. osoby prowadzące działalność gospodarczą mogły nadal podlegać dobrowolnie ubezpieczeniom społecznym tylko wówczas, gdy miały ustalone prawo do emerytury lub renty innej niż renta z tytułu niezdolności do pracy – m.in. np. do renty rodzinnej. Trzeba również dodać, że użyty w wymienionych przepisach zwrot "mające ustalone prawo" do świadczeń z ubezpieczeń społecznych musi być utożsamiany z przyznaniem tego prawa decyzją organu rentowego. Nie chodzi więc w nim o spełnienie ex lege ustawowych przesłanek prawa do świadczenia, lecz o realizację tego prawa po uprzednim złożeniu w organie rentowym stosownego wniosku o jego przyznanie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2014 r., I UK 100/14, LEX nr 1567460).

Odnosząc powyższe do okoliczności niniejszej sprawy stwierdzić zatem trzeba, że choć skarżąca w spornym okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej była uprawniona do renty rodzinnej i świadczenie to pobierała, to jednak miała równocześnie ustalone prawo do stałej renty z tytułu niezdolności do pracy, co sprawiło, że jej sytuacja prawna z chwilą podjęcia działalności wypełniała hipotezę art. 9 ust. 4c, a więc - jak prawidłowo przyjął Sąd pierwszej instancji - podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. W stosunku do skarżącej występował bowiem określony w art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zbieg u jednej osoby prawa do kilku świadczeń (tu : renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinnej), który rodził tylko ten skutek, że było jej wypłacane jedno z tych świadczeń - na jej wniosek świadczenie wyższe. Zbieg ten nie pociągał za sobą natomiast utraty prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Nie miała także wpływu na obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym na podstawie art. 9 ust. 4c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych okoliczność, że skarżąca w 2006 r. osiągnęła powszechny wiek emerytalny. Zgodnie bowiem z art. 27a w/w ustawy o emeryturach i rentach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych organ rentowy przyznaje z urzędu emeryturę zamiast pobieranej renty z tytułu niezdolności do pracy osobie, która osiągnęła wiek emerytalny, o którym mowa w art. 27 ust. 2 i 3 oraz podlegała ubezpieczeniu społecznemu albo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Powołany przepis zawiera zatem dwa warunki, z których pierwszy, wynikający wprost z brzmienia tego przepisu, stanowi o przyznaniu emerytury zamiast "pobieranej renty z tytułu niezdolności do pracy", a zatem renty faktycznie wypłacanej, drugi natomiast wynika z mającego odpowiednie zastosowanie art. 24a ust. 2 ustawy . Przepis ten stanowi, że emeryturę przyznaje się od dnia osiągnięcia przez rencistę wieku uprawniającego do emerytury, a w przypadku gdy wypłata renty z tytułu niezdolności do pracy była wstrzymana - od dnia, od którego podjęto jej wypłatę. Oba wymienione warunki spełnia więc jedynie rencista pobierający rentę z tytułu niezdolności do pracy w dacie osiągnięcia wieku emerytalnego. Dlatego tylko w odniesieniu do takiego rencisty organ rentowy wydaje z urzędu decyzję przyznającą mu emeryturę od dnia osiągnięcia wieku emerytalnego. Osoba mająca ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, której nie pobiera wskutek wstrzymania jej wypłaty, może natomiast nabyć prawo do emerytury po osiągnięciu wieku emerytalnego dopiero od dnia, od którego podjęto wypłatę renty na jej wniosek. Apelująca takiego wniosku jednak nie zgłosiła, co powodowało, że nie spełniła opisanych wyżej warunków umożliwiających przyznanie jej z urzędu emerytury zamiast renty z tytułu niezdolności do pracy. To z kolei powoduje, że w spornym okresie od lutego 2012 r. do maja 2015 r. (po tej dacie skarżąca otrzymała na swój wniosek emeryturę) miał w stosunku do niej zastosowanie art. 9 ust. 4c ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, z którego wynika obowiązek podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą, mające ustalone decyzją organu rentowego prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Wypada zauważyć, że takie samo stanowisko, przy bardzo zbliżonym stanie faktycznym sprawy, zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 sierpnia 2017 r. , I UK 336/16 (LEX nr 2397627).

W konsekwencji Sąd Apelacyjny na podstawie wyżej wymienionych przepisów prawa materialnego oraz na zasadzie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego znajduje swoje oparcie w art. 102 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw, aby nie obciążać skarżącej w ogóle kosztami zastępstwa procesowego strony przeciwnej. Mając jednak na uwadze okoliczności sprawy, gdzie skarżąca prowadząca sama mały zakład fryzjerski mogła nie znać zmian w przepisach prawa jakie nastąpiły z dniem 1 stycznia 2008 r.,

uznano za właściwe obciążenie jej, na zasadzie art. 102 k.p.c., tylko połową z należnych stronie pozwanej kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 4.800 zł. (§ 10 ust. 1 pkt. 2 w zw. z § 2 pkt. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych – Dz.U.2015 r. poz. 1804 - w brzmieniu z daty wniesienia apelacji), tj. kwotą 2.400 zł

Monika Kowalska Krystian Serzysko Dariusz Płaczek